

CZU: 378

**MENIREA ȘTIINTELOR UMANITARE ÎN PREGĂTIREA SPECIALIȘTILOR
DIN DOMENIUL TEHNICII ȘI TEHNOLOGIILOR CONTEMPORANE**

Valeriu CAPCELEA,
doctor habilitat în filosofie,
conferențiar universitar,
secretar științific al Filialei Bălți a
Academiei de Științe a Moldovei m.
Bălți

***Abstract:** The present article deals with the problem of the role of the socio-humanitarian sciences in training specialists in the field of contemporary technique and technologies in higher educational technical institutions from our country. The author attempts to demonstrate that the formation of the future specialists' state of spirit can be accomplished only through the purifying vitality of philosophy and other humanitarian sciences. It is also emphasized that the essence of the study of socio-humanitarian sciences for the students of technical specialties is determined by the fact that the future specialist is not only a bearer of some special knowledge and skills, but also a person bestowed with distinct humane qualities, being involved into a diversity of social relations among which the political, social and spiritual ones are of prime importance. At the same time, the author states that a necessary principle of the functioning of the higher educational technical system is the assurance of their activity in the quality of distinct socio-cultural institutions which have the purpose to satisfy the students' interests and needs concerning both their professional training and their spirituality and morality.*

Key words: *socio-humanitarian sciences, higher educational technical institutions, philosophy, ethics, spirituality.*

1. Introducere

Schimbările cardinale care s-au produs în societatea noastră în ultimul pătrar de secol de tranziție post-comunistă au modificat în mod substanțial programele de studii în instituțiile superioare de învățământ, fiind diminuat în mod dramatic timpul acordat studierii disciplinelor socio-umaniste precum filosofia, etica, istoria etc. Totodată, s-a schimbat și raportul dintre disciplinele de specialitate și cele de cultură generală, în detrimentul celor din urmă. În opinia noastră, această situație paradoxală este

determinată de o îngemănare destul de întortocheată a proceselor social-economice cu dezvoltarea spirituală în condițiile economiei de piață, care a influențat în mod negativ familiarizarea studenților cu cultura spirituală, valorile și normele morale. Situația în cauză poate fi redresată prin reintroducerea în planurile de studii a disciplinelor socio-umanitare, care pot contribui, în mod substanțial, la cultivarea culturii spirituale a tinerii generații.

Majoritatea oamenilor din societatea post-industrială vreau că totul să se reducă la ceva util și din această cauză, atitudinea față de științele umanitare (istoria, filosofia, etica, estetica, teoria culturii etc.), că aceste cunoștințe nu pot fi aplicate în practică, prin urmare, ele nu sunt utile pentru oameni. În această ordine de idei, este necesar să remarcăm și faptul că astăzi în condițiile economiei de piață, a societății informaționale și a globalizării, ca și în trecut, există diverse tipuri de activitate umană care ca și științele umanitare nu pot aduce profit în mod direct, dar la care nu se fac referințe de ordin negativ cum se fac în cazul lor: muzica, literatura, matematica, fizica teoretică etc. Cunoștințele, teoriile și ideile obținute de ele nu pot fi vândute în calitate de marfă, nu pot aduce profit, dar poate oare exista societatea fără ele? De aceea, acel om care își pune întrebarea „De ce ele sânt necesare?”, se discreditează, în mod involuntar, pe sine însăși, dar nu și muzica, literatura etc., deoarece existența în societatea umană se caracterizează prin aceea că omul trebuie să facă și altceva, nu numai ceea ce aduce un folos material nemijlocit ori contribuie la supraviețuirea lui biologică. Astăzi noi ne confruntăm cu un „om rațional din punct de vedere economic”, care gândește prin categoriile „Cât costă aceasta?”, „Ce câștiguri voi avea eu din afacerea în cauză?” etc.

Această mentalitate comercială, care este bună și utilă, în anumite limite, este în vogă astăzi și în țara noastră, care se află la stadiul de trecere de la societatea totalitaristă la cea democratică. Totodată, în statele occidentale cu o dezvoltare democratică avansată, tot mai des se vorbește despre interesul non-financiar, despre posibilitatea investirii banilor în acele ramuri, care, la prima vedere, nu pot să aducă nici un venit. În această ordine de idei, savanții americani R. Inglehart și C. Welze

relevă faptul că deoarece satisfacerea cerințelor materiale reprezintă o premiză necesară a supraviețuirii, lipsa, sau insuficiența bunurilor materiale le poate acorda lor o importanță prioritară față de celelalte bunuri, inclusiv și față de necesitățile post-materiale. Și viceversa, în cazul când necesitățile materiale sunt în mod garantat satisfăcute, această stare de lucruri este percepută ca ceva de la sine înțeles și, în acest caz, o atenție prioritară i se acordă tendințelor post-materiale [5]. Prin urmare, în aceste condiții, oamenii atrag atenția la scopurile care ocupă un loc mai înalt în piramida necesităților lui Moslow. Aceste societăți reprezintă prin sine o excepție de la „regulile” istorice care predomină: majoritatea populației nu trăiește în condițiile foametei ori a nesiguranței economice, fapt ce conduce treptat la o schimbare spirituală, în rezultatul căreia necesitatea de a se atașa la „binele nobil”, unde respectul, satisfacția intelectuală și estetică joacă un rol din ce în ce mai mare. Prin urmare, după depășirea fazei de tranziție de la societatea totalitaristă și crearea unui stat democratic autentic cu o economie de piață funcțională, tendințele post-materiale ale oamenilor vor deveni o realitate și în Republica Moldova.

2. Conținutul propriu-zis

În condițiile transformării societății moldovenești intervin schimbări și în procesul de studii a instituțiilor superioare de învățământ cu profil tehnic, care au ca obiectiv principal pregătirea inginerilor de înaltă calificare. Etapa contemporană a dezvoltării științei și tehnicii cer de la specialiștii din domeniu cunoștințe profunde atât a disciplinelor ciclului real-tehnic, cât și în privința aspectelor profesionale speciale. Toate acestea se reflectă în programele de studii a unor sau altor specialități ingineresti. În această ordine de idei, apare întrebarea dacă sunt ele suficiente pentru pregătirea tânărului specialist la un nivel înalt?

Învățământul tehnic superior poate fi conceput ca un subsistem determinant al sistemului învățământului superior în general. Acest subsistem este în stare nu numai să coopteze în sine valorile și normele sistemului general, dar să creeze altele noi, reieșind din sarcinile dezvoltării personale. În prezent, este elaborat sistemul

competențelor profesionale a inginerilor de diferite profiluri, în conformitate cu care sunt elaborate planuri de studii, programe, sunt elaborate noi concepții, forme de interacțiune a cadrelor didactice cu studenții etc.

Însă, pentru a obține un nivel științifico-metodic înalt a pregătirii viitorilor ingineri este necesar de a apela în mod insistent la disciplinele din cadrul ciclului socio-umanitar. Printre altele, predarea disciplinelor socio-umaniste oferă posibilitatea ca studenții să conceapă contextele socioculturale ale muncii ingineresti, imperatiivele etice ale ei, să fundamenteze importanța „factorului uman”, să înțeleagă că capacitatea umană îndreptată spre creație, motivarea muncii profesionale se formează în mediul socio-cultural al societății.

Despre importanța științelor socio-umanitare, dar mai ales, a filosofiei în procesul pregătirii specialiștilor cu studii superioare, ne denotă următorul exemplu. *Institutul tehnologic din Massachusetts (S.U.A.)*, care ocupă un loc de frunte în ratingul universităților din lume, în baza studierii experienței predării filosofiei în fosta U.R.S.S. a utilizat această practică în procesul elaborării programelor de studii, acordând un rol deosebit disciplinelor socio-umanistice. Ei au sesizat faptul că, în pofida faptului, că în fosta U.R.S.S. a existat un regim politic dezavantajos, însă datorită unei pregătiri filosofice fundamentale, reprezentanții științelor naturii și tehnicii au evitat tendințele de simplificare în domeniile concrete de cercetare [4]. Un alt exemplu elocvent, în această privință, o constituie spusele unui arhitect român care în primii ani de învățătură într-o instituție superioară din Spania a studiat vestita operă a lui Aristotel *Etica Nicomahică* timp de două semestre. Această modalitate de pregătire a specialiștilor din domeniul tehnic se practică în multe Universități din Europa apuseană, din simplul motiv, că ele pregătesc specialiști cu studii superioare, dar nu maiștri buni, limitați din punctul de vedere spiritual.

Însă, formarea conștiinței (spiritului) unui viitor specialist cu studii superioare (intelectual) se poate efectua numai prin focul purificator al filosofiei. Ni se pare în acest sens, destul de importantă teza expusă de marele filosof rus N. Berdeaev, conform căreia în epoca de criză a intelectualității și recunoașterea a greșelilor sale, în

epoca reevaluării ideologiilor vechi, este necesar să ne oprim la atitudinea noastră față de filosofie. În primul rând, se observă, că atitudinea față de filosofie a fost tot atât de negativă ce reieșea dintr-un nivel cultural redus, ca și față de alte valori spirituale: importanța autonomă a filosofiei era negată [3]. Aceste idei au fost exprimate de N. Berdiaev la începutul sec. al XX-lea, dar sunt foarte actuale pentru Republica Moldova de astăzi, unde filosofia a ajuns într-o situație extrem de complicată, ea fiind inclusă în planurile de instituțiilor de învățământ superior în categoria disciplinelor opționale.

După noi, locul filosofiei în sistemul învățământului superior cu profil tehnic trebuie să fie determinat de faptul că ea constituie fundamentul cultural (moral), teoretic și metodologic al pregătirii unui specialist competent din punct de vedere teoretic și metodologic. În acest context, pot fi remarcate un șir de virtuți care se formează la studenți în procesul studierii lor: facultatea de a gândi de sine stătător în diverse ramuri, adică se dezvoltă adaptabilitatea omului la diverse tipuri de activitate socială; facultatea de a gândi în mod analitic, lucru deosebit de util, care este necesar omului în diverse sfere ale existenței sociale, ce îi va permite să simtă diverse nuanțe a unor sau altor lucruri, procese sau fenomene naturale și sociale; facultatea de a gândi în mod critic; ce îi oferă posibilitatea de a vedea mai departe și în profunzime, a dezvolta în sine un mod de gândire prospectiv etc. În același timp, științele socio-umane pot contribui la asimilarea sistemului de cunoștințe despre lume în general, a principiilor existenței lumii obiective, a esenței și dezvoltării societății, concepția despre om și existența lui în lume. Prin intermediul lor va fi însușită teoria cunoașterii, problemele creativității, elemente de etică, estetică, teorie a culturii, fără de care nu este posibil de a forma și pregăti un specialist (un viitor intelectual) competent.

În afară de aceasta, studiind problemele filosofice ale unui domeniu concret de studii și practică, studenții vor înțelege necesitatea interacțiunii unui cerc larg de științe și, totodată, la ei va apărea reprezentarea despre unificarea interdisciplinară a diferitor științe pe motiv că filosofia își păstrează interesul pentru domeniile acestor științe speciale: ea caută să înțeleagă cum anume se integrează rezultatele lor în

structura generală a acestui cadru manifest. Științele particulare emerg din această imagine manifestând tendința de a modifica și rafina conținuturile acestei imagini. Practica socială ne demonstrează că progresul științei nu ne poate oferi toate răspunsurile, mai ales, cele ce țin de întrebările fundamentale care fac obiectul atenției speciale și a clarificărilor filosofice și care, în principiu, nu pot obține doar răspunsuri științifice: Sunt acțiunile noastre libere? Cum se corelează mintea cu corpul? Este moartea sfârșitul existenței noastre? Există principii etice obiective care trebuie să ne îndrume comportamentul și acțiunile?

O altă disciplină foarte importantă pentru formarea viitorilor ingineri o constituie *Etica*, care oferă posibilitatea de a lua cunoștință cu valorile morale și spirituale fundamentale, cu noțiunile de „virtute” și „viciu”, „bine” și „rău”, etc. Prin intermediul eticii studenții pot să se familiarizeze cu valorile morale (poruncile) și principiile eticii creștine cu referință la faptul, cum trebuie să fie efectuată comunicarea și cum vor fi structurate relațiile între oameni, cu normele, regulile și obiceiurile unei vieți virtuoză. Ei vor însuși valorile morale principale – umanismul, milostenia, respectul față de părinți și cei în vârstă, dragostea de muncă, cumsecădenia, ospitalitatea, recunoștința etc.

Dacă e să ne referim la modul concret care se referă la locul și rolul filosofiei în pregătirea specialiștilor cu studii superioare, vom analiza starea de lucruri în predarea filosofiei la ciclul I (licență) la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. În perioada anilor 2011-2016 în conformitate cu planul-cadru elaborat de Ministerul Educației din Republica Moldova, la anul I a fost introdus cursul obligatoriu *Filosofia. Probleme filosofice ale domeniului concret* în dependență de specificul facultății în volum de 75 de ore (45 ore prelegeri și 30 de ore seminare, dintre care – 45 de ore erau preconizate pentru cursul de filosofie generală (30 de ore prelegeri și 15 ore seminare), iar problemelor filosofice ale domeniului concret erau consacrate 15 de ore prelegeri și 15 ore seminare. Acest curs oferea posibilitatea ca la *Facultatea de Științe Reale* unde sunt pregătiți specialiștii cu profil tehnic, să fie însușit sistemul de cunoștințe despre lume în general, principiile existenței ei, esența și dezvoltarea

societății umane, știința despre om și existența lui în lume, teoria cunoașterii, problemele creației, elemente ale eticii, esteticii, teoriei culturii fără de care nu poți pregăti un inginer cu studii superioare. Totodată, studiind problemele filosofice ale tehnicii studenții înțelegeau necesitatea interacțiunii unui spectru larg de științe și, în același timp, la ei apare reprezentarea despre unitatea interdisciplinară a diverselor științe. Astfel, la studenți se forma o abordare filosofică față de analiza și discutarea diverselor probleme, care presupunea examinarea și rezolvarea problemelor concrete în unitatea, integritatea și interacțiunea lor din punctul de vedere al importanței lor pentru societate.

Începând cu anul de studii 2016-2017 a fost aprobat un alt plan de studiu, unde *Filosofia. Probleme filosofice ale domeniului / Filosofia și istoria științei* a fost transferată pentru anul II de studiu, iar numărul de ore s-a micșorat (30 ore prelegeri, 30 ore seminare). S-a schimbat și statutul cursului de filozofie – din obligatoriu, el a obținut statutul de curs opțional. Toate aceste schimbări vor influența în mod negativ procesul de pregătire a specialiștilor cu profil tehnic deoarece predarea unei astfel de discipline de studiu nu poate forma fundamentul cultural, teoretic și metodologic al pregătirii unui specialist competent în domeniul tehnicii, fapt care poate avea consecințe negative asupra gradului de pregătire a viitorilor ingineri.

Aceiași situație este caracteristică și pentru *Universitatea Tehnică din Moldova* și alte instituții superioare care pregătesc ingineri. În cadrul lor au fost micșorate în mod radical cota disciplinelor socio-umanitare. Spre exemplu, în planurile de studii aprobate în august 2016 la *Facultatea Energetică și Inginerie Electrică* la ciclul 1, studii superioare de licență, la anul I sunt preconizate 60 de ore pentru *Filozofie/Istoria filozofiei* (30 de ore prelegeri și 30 de ore seminare), iar la anul II, 45 de ore pentru *Etica și comunicarea profesională* (30 de ore prelegeri și 15 ore seminare).

În opinia noastră, la ciclul I (licență) trebuie să formeze fundamentele științifice și umanitare (morale) ale unui om contemporan cu un nivel înalt de cultură și civilizație, care va fi în stare să se specializeze în continuare pentru a însuși o profesie

concretă. Pentru a fundamenta această afirmație vom apela la afirmațiile marelui filosof englez din sec. al XIX-lea J. St. Mill expuse în discursul său de la *Universitatea „St. Andrews”* în 1867 în care susținea că universitatea nu este locul potrivit pentru educația profesională. În opinia lui, universitățile nu sunt predestinate pentru predarea cunoștințelor necesare cu scopul de a pregăti oamenii care trebuie într-un fel sau altul să-și asigure existența lor. El considera că scopul lor nu constă în a pregăti juriști, medici sau ingineri calificați, ci ființe umane educate și capabile [2]. În această ordine de idei, trebuie să remarcăm că această opinie nu este unică. Spre exemplu, în broșura *Universității Bristol* din Marea Britanie găsim următoarea afirmație: „În această universitate sunt formați nu specialiști, ci oameni care sunt capabili să se specializeze”.

Esența studierii științelor socio-umane pentru studenții specialităților ingineresti este determinată de faptul că viitorul specialist este nu numai un purtător a unor cunoștințe speciale și a deprinderilor în domeniu, dar omul care posedă calități umane deosebite fiind inclus într-o diversitate de relații sociale, prioritate fiind cele politice, sociale și spirituale. Conceperea acestor relații se formează în procesul studierii disciplinelor socio-umanitare. Încă o funcție importantă a învățământului socio-umanistic o reprezintă realizarea funcțiilor educative pe baza formării la studenți a calităților cetățeanului, patriotului care este în stare cu grijă să se atârne față de poporul său, istoria și cultura lui.

În opinia noastră, pregătirea umanitară a studenților de la instituțiile superioare cu profil tehnic poate deveni un sprijin în procesul devenirii intrinseci a unei personalități integre și va contribui la materializarea celei de-a doua dimensiuni a învățământului universitar - dezvoltarea spiritualității lor. Pe acest fundal, conștiința studenților va fi ridicată la nivelul spiritualității, se va forma o reprezentare despre aceea, că în lume există valori mai importante decât succesul sau bogăția.

Reieșind din aceste raționamente, în opinia noastră, universitățile în general, iar cele cu profil tehnic, în mod special, nu trebuie să se concentreze numai asupra instruirii studenților într-un mod concret, a unei specialități concrete, pe motiv că

absolvenții nu știu din timp unde o să muncească. În această ordine de idei, eseistul și publicistul ieșean Luca Pițu scrie că: „Instrucția fără educație produce indivizi și mai periculoși decât ignoranța; rațiunea nu te poate apăra de pulsioni sau de patimi” [1]. În același timp, universitatea nu poate să pregătească un super-specialist lipsit de cultură și moralitate, care nu este nicicum adaptat la standardul unor sau altor convingeri, care există în societate, la nivelul acelor instituții social-politice, morale, profesionale și axiologice ale societății în care el trăiește. Studentul ce a absolvit instituția superioară de învățământ cu profil tehnic, trebuie să devină o personalitate, un intelectual, care nu manifestă dispreț față de ceea ce el nu știe și nu înțelege. În procesul studierii științelor socio-umane el va obține cunoștințe și, pe acest fundal, va tinde întotdeauna să cunoască adevărul și să-și dezvolte nivelul său cultural și științific. Totodată, el va deveni acel ce nu va încălca normele morale general-umane și cele ale deontologiei profesionale.

3. Concluzii

Necesitatea reexaminării structurii învățământului superior în general și cel tehnic, în mod special, este evidentă. Trebuie să recunoaștem că reieșind din cele expuse, că principiul necesar pentru funcționarea sistemului învățământului superior tehnic este asigurarea activității acestor instituții în calitate de instituție socio-culturală, care are menirea de a contribui la satisfacerea intereselor și necesităților studenților, dezvoltării capacităților lor în domeniul spiritual, moral-umanitar și profesional.

Putem conchide că este necesar de a spori numărul disciplinelor umanitare în planurile de studii pentru a pregăti noi generații de ingineri (intelectuali) cu studii superioare pentru a umaniza învățământul superior, a dezvolta din punct de vedere multilateral studentul ca el să poată gândi liber și să-și reformeze cunoștințele în conformitate cu schimbările care se produc destul de rapid în viața socială.

În opinia noastră, științele socio-umane pot contribui la modernizarea societății, care se află în tranziție, pe motiv că pe baza ei se formează la studenți structurile ce favorizează dezvoltarea omului ca ființă socială, care este deschisă și competentă să

gândească independent și matur, capabilă să-și continue după absolvirea facultății pregătirea pentru diverse specializări profesionale.

Bibliografie:

1. DIACONU, M. A. *fi intelectual, înseamnă azi, a avea principii, stil, caracter*. În Revista Contrafort, nr. 1-2 (111-112), ianuarie-februarie, 2004, p. 12-16.
2. MILL, J.-St. *Inaugural Address delivered to the at the University of St. Andrews. Feb. 1st 1867*. London: Longmans, Green, Reader, and Dyer, 1987. 92 p.
3. БЕРДЯЕВ, Н.А. *Философская истина и интеллигентская правда*. Disponibil pe: lib.ru/HRISTIAN/BERDQEW/berd2.txt.
4. ГРЭКХЭМ, Л. П. *Естествознание, философия и науки о человеческом поведении в Советском Союзе*. Пер. с англ. Москва: Политиздат, 1991. 480 с.
5. ИНГЛХАРТ, Р.; ВЕЛЬЦЕЛЬ, К. *Модернизация, культурные изменения и демократия. Последовательность человеческого развития*. Москва: Новое изд.-во, 2011, с. 79-118.
6. *Современные образовательные технологии и их использование в системе гуманитарной подготовки инженеров*. В: Материалы II Всероссийской научно-методической конференции/ Москва, 2-3 декабря 2010г. Москва: МВТУ им. Н. Э. Баумана, 2010. 484 с.